

Şerife Petek

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ KARARLARININ İCRASI VE ETKİLİLİĞİ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	V
KISALTMALAR.....	XIII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ KARARLARININ İCRASI

I. AİHM Kararlarının Niteliği ve Türleri.....	7
A. AİHM Kararlarının Niteliği	7
1. Bildirimde Bulunma	7
2. Bağlayıcı Olma.....	10
B. AİHM Karar Türleri	12
1. Yargısal Nitelikteki Kararlar	12
a. Kabul Edilebilirlik Kararları	12
(1) Bireysel Başvurular.....	13
(2) Devlet Başvuruları.....	15
b. İhlal Tespit Kararları	17
(1) İhlalin Varlığını Tespit Eden Kararlar.....	17
(2) İhlalin Mevcut Olmadığını Tespit Eden Kararlar	18
(3) Pilot Kararlar	19
c. İhtiyati Tedbir Kararları	22
d. Dostane Çözüm Kararları.....	25
e. Kayıttan Düşme Kararları.....	27
2. Yargısal Nitelikte Olmayan Kararlar	31

II. AİHM Kararlarının İcrası Aşamasındaki Aktörler	33
A. Kararların İcrasında Taraf Devletlerin Rolü.....	33
1. Taraf Devletin İcra Konusunda Yükümlülüklerine İlişkin Genel Prensipler	33
2. Kararların İcrası İçin Alınabilecek Önlemler	34
a. İhlale Son Verilmesi	34
b. Eski Hale Getirme (Restitutio in Integrum)	35
c. Adil Tatmin.....	35
d. Yargılamanın Yenilenmesi.....	39
e. Muhtemel İhlallerin Önlenmesi İçin Alınması Gereken Tedbirler	41
B. Kararların İcrasında Avrupa Konseyi'nin Rolü	45
1. Genel Prensipler	45
2. Kararların İcrasında Denetim Organı: Bakanlar Komitesi	46
a. Komitenin Yetkisinin Hukuki Dayanağı ve Kapsamı	46
b. Bakanlar Komitesi'nin İzlediği Prosedür	53
(1) İki Aşamalı İzleme Prosedürü (Twin-Track Procedure)	53
(2) Eylem Planı/Eylem Raporu	56
(3) Bakanlar Komitesi'nin Denetim Sürecinde Aldığı Kararlar	58
3. Kararların İcrası Sürecinde Mahkemenin Rolü.....	61
a. Mahkemenin Denetim Yetkisine İlişkin Düzenlemeler ve Denetim Sürecinde Fiili Olarak Aldığı Roller	61
b. Mahkemenin Pilot Karar Usulüne İlişkin Uygulamadaki Rolü	65
4. Diğer Avrupa Konseyi Kurumlarının Kararların İcrasındaki Rolü.....	66
a. Parlamenterler Meclisi	66
b. Avrupa Konseyi Genel Sekreteri ve Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiserliği.....	69

III. Kararların Uygulanmasında Karşılaşılan Zorluklar	71
A. Kararların Uygulanmasında Yorumlamadan Kaynaklanan Zorluklar	73
B. Kararların Uygulanmasında Politik Sebeplerden Kaynaklanan Zorluklar	75
C. Kararların Uygulanmasında Ekonomik Sebeplerden Kaynaklanan Zorluklar	83

İKİNCİ BÖLÜM

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ KARARLARININ ETKİLİLİĞİ

I. Etkililiğe İlişkin Faktörler	85
A. Kararların Etkililiğinde Rol Oynayan Bazı Temel Prensipler.....	85
1. Devletlerin Egemenliği Prensibi	85
2. Talilik Prensibi	88
a. Genel Olarak	88
b. Dördüncü Derece Doktrini	90
3. Takdir Marjı.....	94
B. Mahkeme Kararlarının İç Hukuktaki Yeri	101
C. Taraf Devletlerin Mahkeme Kararlarını Uygulama Taahhüdü ve Kararların Bağlayıcılığı.....	112
D. Mahkeme Kararlarının Etkililiği Açısından Sözleşme Sisteminin Yaptırım Sorunu ve Taraf Devletlerin Kolektif Sorumluluğu.....	113
1. Kararların Etkililiği Açısından Sözleşme Sisteminin Yaptırım Gücü.....	113
a. Genel Olarak	113
b. Sözleşme'nin 46. maddesinde Öngörülen Yaptırım; İhlal Prosedürü	114
c. Konsey Üyeliğinin Askıya Alınması veya Üyeliğe Son Verme.....	121

(1) Genel Olarak	121
(2) Rusya'nın Konsey Üyeliğine Son Verilmesi	122
2. Taraf Devletlerin Mahkeme Kararlarına Uymama Eğilimi ve Kolektif Sorumluluk	124
a. Taraf Devletlerin Kararlara Uymama Eğilimi	124
b. Taraf Devletlerin Kolektif Sorumluluğu	127
II. Mahkemenin Etkililiğinin Sağlanması Bağlamında Reform İhtiyacı, Reform Süreci ve Öneriler.....	131
A. Reform İhtiyacı: Mahkemeye Yapılan Başvuru Yoğunluğu ve Mahkemenin İş Yüğü.....	131
B. Reform Süreci	133
1. Genel Olarak	133
2. Reform Sürecindeki Araçlar.....	135
a. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne Ek Protokoller	135
(1) Denetim Mekanizmasının Yeniden Yapılandırılması (11 No'lu Protokol)	135
(2) Kabul Edilebilirlik Açısından Önemli Derecede Mağduriyet Kriteri (14 No'lu Protokol).....	136
(3) Mahkemeye Başvuru Süresinin Kısaltılması (15 No'lu Protokol).....	140
(4) Ulusal Mahkemelerin AİHM'den İstisari Görüş Talep Edebilmesi (16 No'lu Protokol)	143
b. Üst Düzey Konferanslar	146
(1) Interlaken Üst Düzey Konferansı ve Interlaken Deklarasyonu	147
(2) İzmir Üst Düzey Konferansı ve Deklarasyonu	149
(3) Brighton Üst Düzey Konferansı ve Deklarasyonu.....	151
(4) Brüksel Üst Düzey Konferansı ve Deklarasyonu	155
(5) Kopenhag Üst Düzey Konferansı ve Deklarasyonu ..	156
3. Reform Sürecinin Değerlendirilmesi	159
C. Mahkeme Kararlarının Etkililiği ve Uygulanması Açısından Bazı Öneriler	160

a. Ekonomik Temelli Yaptırım Önerileri.....	163
b. Siyasi Temelli Yaptırım Önerileri.....	166
c. Kararların Uygulanması ve Etkililiğin Sağlanması Konusunda Diğer Bazı Öneriler.....	169
III. Mahkeme Kararlarının Uygulanmasında Yaşanan Zorluklara İlişkin Türkiye Özelinde Bazı Karar Örnekleri.....	173
A. Kavala/Türkiye Kararı (28749/18)	175
1. İç Hukuktaki Süreç.....	176
2. Mahkeme ve Komite Önündeki Süreç.....	179
3. Parlamenterler Meclisi'nin Sürece Katılımı	184
B. Selahattin Demirtaş/ Türkiye Kararı (14305/17)	187
C. Ümmühan Kaplan/Türkiye Kararı (24240/07)	193
SONUÇ	197
KAYNAKLAR	207